

Kristoffer Ahlström påstår att det är ett faktum att ungarlar är, och alltid kommer att vara (!?), ogifta män. Jag undrar hur han kan vara så säker på det. Kanske beror det på att han tror att "ungkarl" *betyder detsamma som* "ogift man". Men hur kan han i så fall vara så säker på det?

Tänk exempelvis på en nittiofemårig man, som ligger för döden och som nyligen har skilt sig från sin fru. Han har ännu inte gift om sig. Därför måste man väl rimligen anse att han nu är ogift. Och han är fortfarande en man. Men jag tror inte att folk skulle vara benägna att anse honom vara en ungarl. Bland annat kanske för att han är så pass gammal och för att han inte tycks vara tillgänglig på äktenskapsmarknaden. Så vi kan knappast utgå från att "ungkarl" betyder detsamma som "ogift man".

Vi kan också variera exemplet så att nittiofemåringen inte har skilt sig, men att hans fru har dött. Då är han inte gift. Han har varit gift, men är det inte längre, eftersom frun är död. Men vi skulle nog inte anse att han därför är en ungarl. Snarare är han en änkling. Alltså en ogift man.

(Låt oss för ett kort ögonblick ändå låtsas att "ungkarl" betyder detsamma som "ogift man". Kan vi därav dra slutsatsen att alla ungarlar är ogifta män? Jag tycker inte det är alldeles självklart. Hur kan ett påstående om ords betydelser implicera någonting om ungarlars juridiska och biologiska status? Kanske skulle Ahlström mena att satsen

(1) Ordet "ungkarl" betyder detsamma som "ogift man"

betyder detsamma som satsen

(2) Alla ungarlar är ogifta män och alla ogifta män är ungarlar,
ungefär som somliga filosofer tycks anse att satsen

(3) Satsen "Snön är vit" är sann

betyder detsamma som satsen

(4) Snön är vit,

trots att (3) tycks handla om en språklig sats, medan (4) handlar om snö. Om (1) betyder detsamma som (2), så följer ju (2) – och därmed även första hälften av (2) – rent trivialt från (1). För egen del har jag dock svårt att sluta upp bakom en sådan uppfattning, främst därför att jag inte riktigt vet vad "betyder detsamma som" betyder. Det gör också att jag inte heller skulle bli övertygad om Ahlström snarare skulle säga att (1) *betyder detsamma som, men lite mer* än (2). Och det är kanske också det som gör att jag har svårt att acceptera (1) – och för den delen distinktionen mellan analytiska och syntetiska satser.)

Men låt oss nu återgå till de utomjordiska spionerna. Enligt Ahlström är de inga ungarlar, även om vi kallar dom "ungkarlar" och uppfattar dom som ungarlar. Hans argument för detta är att "kompetenta språk-användare på jorden" skulle säga att de inte är ungarlar, om de fick reda på spionernas rätta natur.

Hur vet Ahlström att kompetenta språkanvändare skulle säga detta? Kanske utgår han från att den som framhärdar med att säga att spionerna är ungarlar just därmed demonstrerar sin språkliga inkompetens. (Han måste väl t.ex. anse att jag är en inkompetent språkanvändare.) Men detta innebär att han förutsätter det som skulle bevisas, nämligen att spionerna inte är ungarlar.

Eller har Ahlström något *oberoende* kriterium på språklig kompetens, så att det blir en öppen empirisk fråga vad kompetenta språkanvändare skulle säga om spionerna? Hur vet han i så fall att inte jag uppfyller detta kriterium? Och finns det någon anledning att lägga vikt vid just detta kriterium?

Ahlström tänker sig kanske – ungefär som Sven Danielsson (i en notis i *FT* 2/05) – att det finns en *norm* som säger att man bara skall kalla ogifta män för ungarlar. Men finns det verkligen en sådan norm? Hur vet man att den finns? Har vi något bra skäl att rätta oss efter den? Och hur vet man att den – om den nu på något sätt skulle "finnas" – inte gör ett undantag just för atypiska fall av det slag som de utomjordiska spionerna exemplifierar?

Språkprofessorer uttalar sig då och då om vad som är riktigt språkbruk, vilket kanske kunde antyda att de har någon speciell kontakt med språkliga normer (till skillnad från statistiska och andra fakta om verklig språkanvändning). Men jag är inte säker på att de vid närmare eftertanke skulle anse att språkvetenskapen delvis är en normativ disciplin och/eller att den norm Danielsson talar om verkligen existerar. Och även om den skulle vara formulerad i Svenska Akademiens ordlista (SAOL) eller ha ivriga anhängare inom Svenska språknämnden, så kan jag inte inse att detta skulle vara avgörande. Har ordlistans författare

och nämndens medlemmar verkligen funderat på fallet med de utomjordiska spionerna?

Jag betvivlar inte att en del språkanvändare förmodligen skulle reagera på ett sätt som Ahlström kallar kompetent, när de får reda på spionernas bakgrund. Det gäller väl särskilt de personer som har påverkats av dogmatiska filosofilärare till att tro att "ungkarl" betyder detsamma som "ogift man". Men sådana personer utgör med all sannolikhet en minoritet av mänskligheten. Personer som inte är indoktrinerade på detta sätt kan resonera annorlunda. De kan t.ex. ta fasta på att spionerna i relevanta avseenden ändå är tillräckligt lika typiska ungarlar för att själva räknas som ungarlar. De ser t.ex. precis ut som män, även om de saknar Y-kromosom. Och de är visserligen gifta, men inte riktigt enligt någon av de ritualer som brukar förekomma på jorden. Man kan mycket väl tänka sig att en domstol skulle slå fast att de är ungarlar och att de alltså har rätt att bo på ett ungarlshotell, även om exempelvis hotelldirektören är filosofiskt (fel)utbildad och därför vill vräka dom.